

מתוך המהרש"א ח"א

ודרש ועיניו לא נשא וגו' שלא הלך בקומה זקופה דימה הגאון לעובד ע"ז כדאמרינן בפרק קמא דסוטה [ד' ד:] כל שיש בו גסות הרוח כאלו עובד עבודה זרה כתיב הכא תועבת ה' גו' (שנח), גם ההולך בקומה זקופה כאלו דוחק רגלי שכינה [קידושין ד' לא. ע"ש]. ודרש אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאומנות חברו כי דימה בכ"מ (שנח) מחייתו של אדם לאשה כמו שכתוב [קהלת ט ט] 'ראה חיים עם אשה', כי בה תלה מחייתו כמו שאמרו פרק הבא על יבמתו [יבמות ד' סג.] 'עזר כנגדו' במה עזרתו, אדם מביא חיטין חיטין כוסס כו'. ודרש ואל אשה גדה וגו' שלא נהנה מקופה כו' דימה הצדקה לאשתו גדה שכבר היה לו בה שעת היתר אבל יתרחק ממנה בעבור דמי הנדה שבה עתה, כן ממון הצדקה היה לו שעת היתר בידי בעלים (שס) אבל יתרחק עתה ממנו (שסא) בעבור נפשות ודמי עניים התלויים בזה הממון הצריכים לצדקה יותר ממנו.

בן יהוידע

ומ"ש ואל אשה גדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה. נ"ל בס"ד דרך הלכה, רידוע שזר מלית בזהאי עלמא ליכא, ולפ"ז המלוא תדמה לאדם בעוה"ז כאשה גדה שהיא אשתו ואינו יכול להנות הנאת תשמיש ממנה אלא עד אחר ז' ימי נקיים שתוכל ויבא עליה, וכן אצל אדם זמן קטוב לו בעוה"ז ע' שנה, שהוא ז' עשרות כנגד ז' ימי נקיים של הנדה, שאח"כ תסור ויהנה בעלה ממנה בקרוב בשר, כן הוא אחר חיים של עוה"ז שדומין לשבעה ימים נקיים או יהנה מן המלוא, והנה מי שנהנה מקופה של צדקה על הרוב אוכל קצת מן מלואו, יען כי דרך הגבאים לדרוש ולחקור על העניינים, ומי שיראו זו יראת שמים ומעשים טובים יתנו לו ממון יותר בתורת צדקה, ונמלך זה קצת ממלואו הדומים בעוה"ז לאשה גדה שאין נהנים ממנה אלא אחר ז' ימי נקיים, ולכן אמר ואל אשה גדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה:

אל ההרים לא אכל וכו'. (פ"א ע"א). דרש רב אחא כי מי שאוכל בזכות אבות אינו בריה בעצמו. ההרים לא אכל שלא אכל ומה שאמר שלא הלך בקומה זקופה אין עליו יראת שמים וכאלו אין לו אלוה. ואל אשת רעהו לא קרב שלא ירד לאומנות של חברו כי האומנות נקרא אשה לאדם שמתפרנס ממנו והאומנות עזר לו כמו שהאשה עזרתו, ומי שירד לאומנתו של חברו מתחבר לאשת חברו. ודבר זה אין ראוי, כי הש"י נתן לכל בריה שיוכל לעמוד בו, ולא יכנס אל מה ששייך לחברו. ואל אשה גדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה, כי כמו שהאומנות נקרא אשת רעהו לפי שהאומנות הוא מחיה לאדם כמו האשה שהיא עזרתו, כך נקרא קופה של צדקה אשה שהיא מפרנסת האדם רק שהוא מרוחק מן האדם, כמו הנדה שהיא מרוחקת ומסואבת היא כך הוא קופה של צדקה. וכבר התבאר פעמים הרבה מאוד כי שלימות האדם בעצמו, ולא שיתלה בזולתו, וכנגד זה אמר שלא אכל בזכות אבותיו שאם אכל בזכות אבותיו הרי אינו בריה בעצמו שהרי אין עומד בעצמו. והשני שהיה שלם עם בוראו וכנגד זה אמר שלא הלך בקומה זקופה, כי מי שהולך בקומה זקופה אין עליו יראת בוראו. ואמרו קידושין (ל"א א') שמי שהולך בקומה זקופה כאלו דוחק רגלי שכינה, והשלישי שיהיה שלם עם זולתו זה שאמר ואל אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאומנתו של ד"ר והרע אל חברו, ואחר כך אמר עוד ואל אשה גדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה שדבר זה גנאי ובזיון אליו גם זה אין לו לעשות.

ועוד יש לך להבין אלו ג' דברים מה שאמר שלא אכל בזכות אבות. שלא היה עומד בחסדי הש"י וכמו שאמרו בברכות (י"ז ב') שמעו לי אבירי לב הרחוקים מן הצדקה כל העולם נוזנים מן הצדקה, והם נוזנים בזרוע, שמפני שכל העולם נוזנים בחסדי אבות היא הצדקה הם לא אכלו בזכות אבות לכך הם נוזנים בזרוע ואינם נוזנים בחסד. ואחר כך אמר (ולא נשא לשוא נפשי) [ועיניו לא נשא וגו'] שלא הלך בקומה שמקבל אלקות אלקי ישראל עליו ואחר כך שלא ירד לאומנות של חברו שלא היה רשע נחשב עני שהוא חסר יוהו רביעי והבן זה.